

مقایسه هفت وادی عطار در منطق الطیر با هفت خوان رستم در شاهنامه

آزاده ستوده^۱

دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، واحد رامهرمز، دانشگاه آزاد اسلامی، رامهرمز، ایران

خلاصه

مراتب رسیدن به کمال انسانی و وصال حق، موضوعی است که همواره مورد نظر عرفان اسلامی بوده است که سابقه آن به مکتب‌های عرفانی قبل از اسلام باز می‌گردد. یکی از آثاری که انسان را در جهت رسیدن به کمال و وصال حق رهنمون می‌سازد، هفت وادی معرفت عطار است که هفت مرحله از سلوک عرفانی است و سبب می‌شود با گذشتن از آنها به خودشناسی و خداشناسی بپردازیم. در شعر عارف و حکمت حکیمان ایرانی می‌توان وجوه مشترک بسیاری یافت که شاید در منظر اول جلوه نکنند، اما با کمی کنکاش در باطن تعاریف و استعارات و نیز توجه به عصر و زمان مؤلف و همچنین حالات شخصی وی تا حدودی می‌توان به این وجوه مشترک دست یافت. در این پژوهش ما در پی یافتن وجوه اشتراک و مقایسه‌ی هفت وادی عطار نیشابوری در منطق الطیر و هفت خوان رستم در شاهنامه حکیم ابوالقاسم فردوسی هستیم. این پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که عطار و حکیم فردوسی هر دو در خراسان و با عرفان و آئین ایرانی رشد یافته و از این جهت می‌توان به شباهت‌هایی در اندیشه و عرفان این دو عارف و شاعر پی برد که البته این شباهت در آثارشان نیز هویدا است. فردوسی در هفت خوان رستم، مراحل هفت‌گانه سلوک عرفانی رستم دستان را برای رسیدن به هدف نهایی، که همان آزادی کیکاوس از بند است را به تصویر می‌کشد، اما هدف نهایی سیر سلوک هفت‌گانه عطار، یافتن سیمرغ جهت پادشاهی بر شهر مرغان است. گرچه در هر دو اثر، عدد هفت، مراحل گذر از سختی‌ها و رسیدن به سرمنزل مقصود است اما تفاوت‌های مفهومی بسیاری در این مراحل وجود دارد که در این مقاله به آنها پرداخته خواهد شد.

واژگان کلیدی: عطار نیشابوری، فردوسی، هفت وادی، هفت خوان رستم، عرفان

مقدمه

مراحل هفت‌گانه در بین آثار اسلامی ایرانی علاوه بر منطق الطیر عطار در آثار بسیاری از تالیفات محققان ایرانی مورد توجه قرار گرفته است: هفت اقلیم احمد امین رازی، در باب اقلیم‌های هفت‌گانه، هفت حصار خواجه عبدالله

^{*} دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، واحد رامهرمز، دانشگاه آزاد اسلامی، رامهرمز، ایران

Azadehsotoodeh842@gmail.com